

Maciej Jacek Wojcieszak

Obraz społeczeństwa zachodniorzymskiego w świetle późnoantycznej łacińskiej literatury patrystycznej

Streszczenie

Głównym celem mojej rozprawy doktorskiej była analiza obrazu społeczeństwa w zachodniej części Cesarstwa Rzymskiego w IV i V w. w relacjach zachodniorzymskich pisarzy chrześcijańskich. Okres schyłku antyku był dla społeczeństwa rzymskiego czasem przełomowym; momentem, w którym doszło do kluczowych przemian politycznych, religijnych i społecznych. Coraz większe znaczenie zaczął zdobywać chrześcijański krąg kulturowy.

Podjęmowana tematyka była już przedmiotem wielu badań naukowych. Wspomniany temat dotyczący wizji społeczeństwa widzianej oczyma zachodniorzymskich autorów patrystycznych nie został jednak jeszcze opracowany w sposób holistyczny. W rozprawie skupiłem się na trzech elementach (każdy z tych elementów odpowiada rozdziałowi) tworzących obraz społeczeństwa zachodniorzymskiego: kondycji ekonomicznej, stosunkach religijnych oraz perspektywach i „dalszym trwaniu” społeczeństwa Rzymu.

Rozdział pierwszy (Kondycja ekonomiczna) podzielony został na dwa podrozdziały (odpowiednio wyższe i niższe warstwy społeczne) obrazujące różne aspekty życia codziennego poszczególnych grup społecznych i dające pewne wyobrażenie o ich kondycji ekonomicznej. W trzecim podrozdziale przeprowadziliśmy zaś podsumowanie obrazu kondycji ekonomicznej późnoantycznego społeczeństwa w zachodnich prowincjach Cesarstwa Rzymskiego.

Rozdział drugi prezentowanej rozprawy dotyczy stosunków religijnych na Zachodzie, jakie jawią się nam w świetle analizowanych relacji patrystycznych. Prezentujemy więc w nich obraz wszystkich grup religijnych, podzielony na podrozdziały dotyczące pogan, Żydów, heretyków i schizmatyków, prawowiernych chrześcijan oraz manichejczyków. Z analizowanych tekstów wyłania się ciekawy obraz skomplikowanych relacji religijnych w późnoantycznym Cesarstwie Rzymskim.

Naturalną konsekwencją opisywanego w rozprawie obrazu kondycji ekonomicznej oraz stosunków religijnych było przejście od nich do perspektyw i „dalszego trwania” społeczeństwa zachodniorzymskiego, którym poświęcony został rozdział trzeci. W tym miejscu zastosowaliśmy nieco inny podział niż we wcześniejszych rozdziałach, a mianowicie według

poszczególnych łacińskich autorów patrystycznych, którzy na interesujący nas temat perspektyw i „dalszego trwania” się wypowiedzieli. W wizji zachodniorzymskich pisarzy chrześcijańskich Rzymianie wszystkich warstw społecznych powinni dążyć do całkowitej chrystianizacji i stworzenia w pełni chrześcijańskiego społeczeństwa. Miała to być nowa i jedyna droga czekająca ludzi.

W niniejszej pracy pragnąłem w nowy sposób podejść do tematu, skupiając się przede wszystkim na źródłach patrystycznych, które jak dotąd nie były w dużym stopniu wykorzystywane przez badaczy, a stanowią cenne źródło informacji.